Svět Huronů-Wendatů

PV1

Indiáni kmene Wendat

- Současná populace: 8,000
- Maximální: asi 40,000 (1635)
- Wendat – označení 5 konfederovaných národů oblasti Wendaké – tzv. ontarijské Huronie
- 1649 vyplenění původní Huronie Irokézy, 1697 se usadí poblíž města Quebec, v Loretteville (Jeune-Lorette) (dnes asi 3000 obyvatel, frankofonní, katolizovaní)

PV2

Snímek 2

PV1 Petr Vurm, 11/17/2008

PV2 kom.
Petr Vurm, 11/17/2008

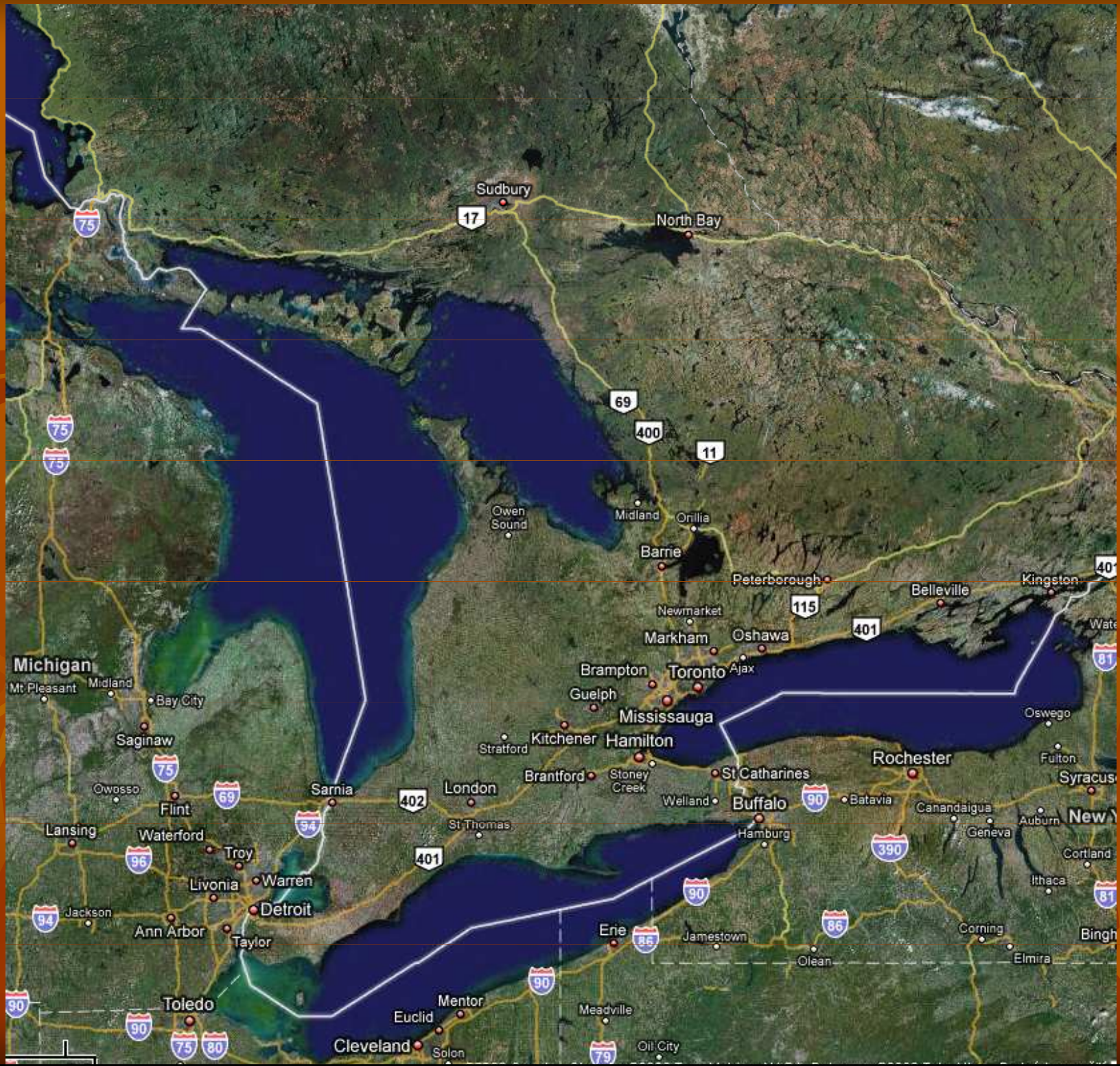
Sudbury
North Bay
Owen Sound
Midland
Orillia
Barrie
Peterborough
Belleville
Kingston
Newmarket
Markham
Oshawa
Ajax
Brampton
Toronto
Guelph
Mississauga
Kitchener
Hamilton
Stratford
Brantford
Stoney Creek
St Catharines
Rochester
Oswego
Fulton
Syracus
Welland
Buffalo
Batavia
Canandaigua
Geneva
Auburn
New Y
Hamburg
Cortland
Ithaca
Michigan
Mt Pleasant
Midland
Bay City
Saginaw
Owosso
Flint
Sarnia
London
St Thomas
Lansing
Waterford
Troy
Livonia
Warren
Detroit
Jackson
Ann Arbor
Taylor
Erie
Jamestown
Olean
Corning
Elmira
Bingh
Toledo
Mentor
Euclid
Cleveland
Solon
Meadville
Oil City
75
17
69
400
11
115
401
81
402
94
96
90
390
86
80
79

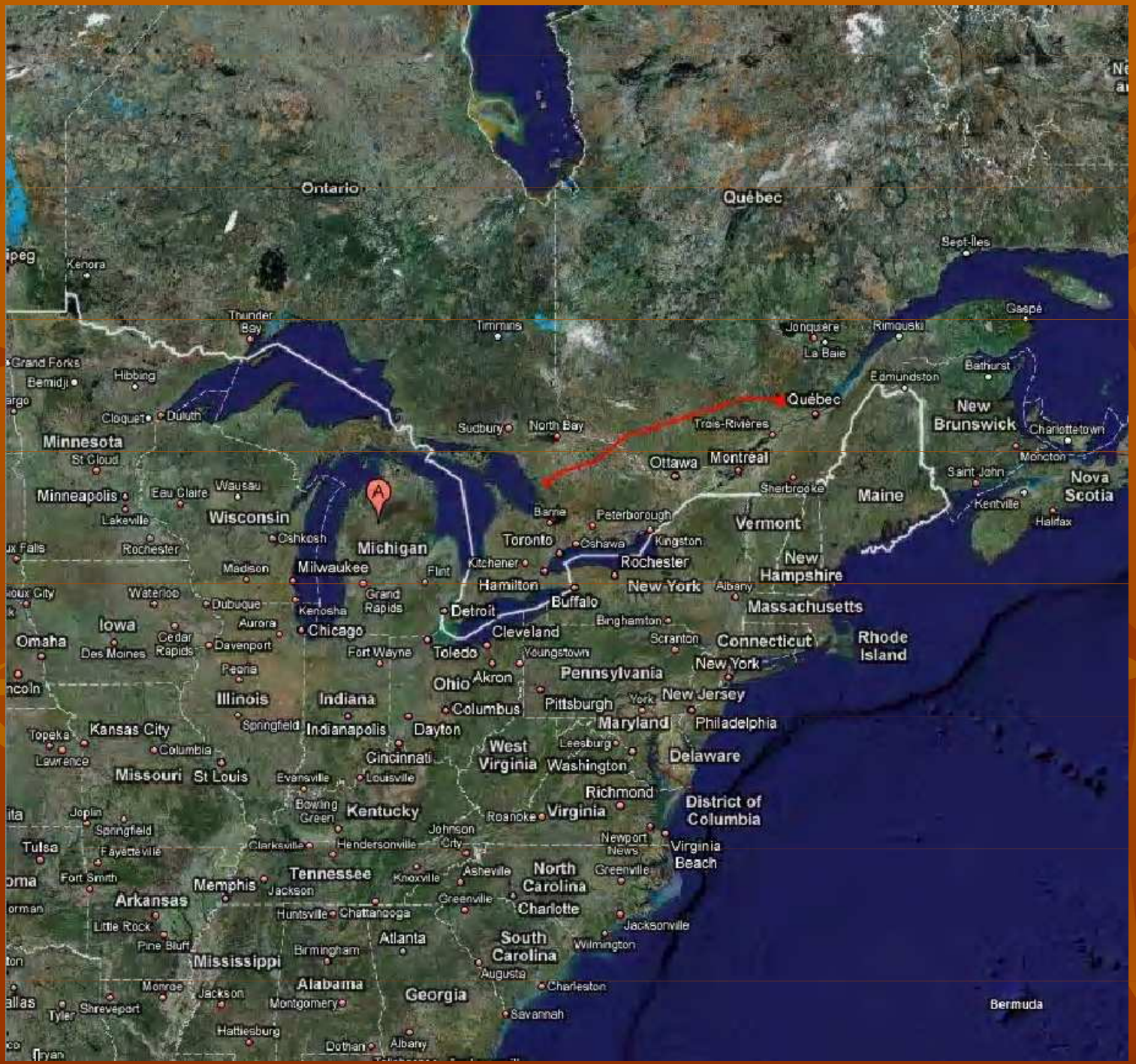
Ontario
Québec
Kenora
Thunder Bay
Timmins
Sept-Îles
Gaspé
Jonquière
Rimouski
La Baie
Bathurst
Edmundston
Québec
New Brunswick
Charlottetown
Moncton
Saint John
Nova Scotia
Halifax
Kentville
Grand Forks
Bemidji
Hibbing
Cloquet
Duluth
Sudbury
North Bay
Trois-Rivières
Minnesota
St Cloud
Ottawa
Montreal
Sherbrooke
Maine
Minneapolis
Eau Claire
Wausau
Lakeville
Wisconsin
Barrie
Peterborough
Vermont
Oshkosh
Toronto
Oshawa
Kingston
Rochester
Michigan
Madison
Milwaukee
Flint
Kitchener
Rochester
New Hampshire
Waterloo
Hamilton
New York
Albany
Grand Rapids
Dubuque
Kenosha
Detroit
Buffalo
Massachusetts
Iowa
Aurora
Chicago
Cleveland
Binghamton
Omaha
Cedar Rapids
Des Moines
Davenport
Fort Wayne
Toledo
Youngstown
Scranton
Connecticut
Rhode Island
Peoria
Ohio
Akron
Pennsylvania
New York
Illinois
Indiana
Columbus
Pittsburgh
York
New Jersey
Springfield
Indianapolis
Dayton
Maryland
Philadelphia
Topeka
Kansas City
Columbia
Lawrence
Cincinnati
West Virginia
Leesburg
Washington
Delaware
Missouri
St Louis
Evansville
Louisville
Richmond
Bowling Green
Kentucky
Roanoke
Virginia
District of Columbia
Joplin
Springfield
Tulsa
Fayetteville
Clarksville
Hendersonville
Johnson City
Newport News
Virginia Beach
Fort Smith
Memphis
Jackson
Tennessee
Knoxville
Asheville
North Carolina
Greenville
Arkansas
Greenville
Charlotte
Huntsville
Chattanooga
Little Rock
Jacksonville
Pine Bluff
Atlanta
Wilmington
South Carolina
Birmingham
Mississippi
Augusta
Monroe
Jackson
Alabama
Charleston
Georgia
Montgomery
Shreveport
Tyler
Savannah
Bermuda
Hattiesburg
Dothan
Albany

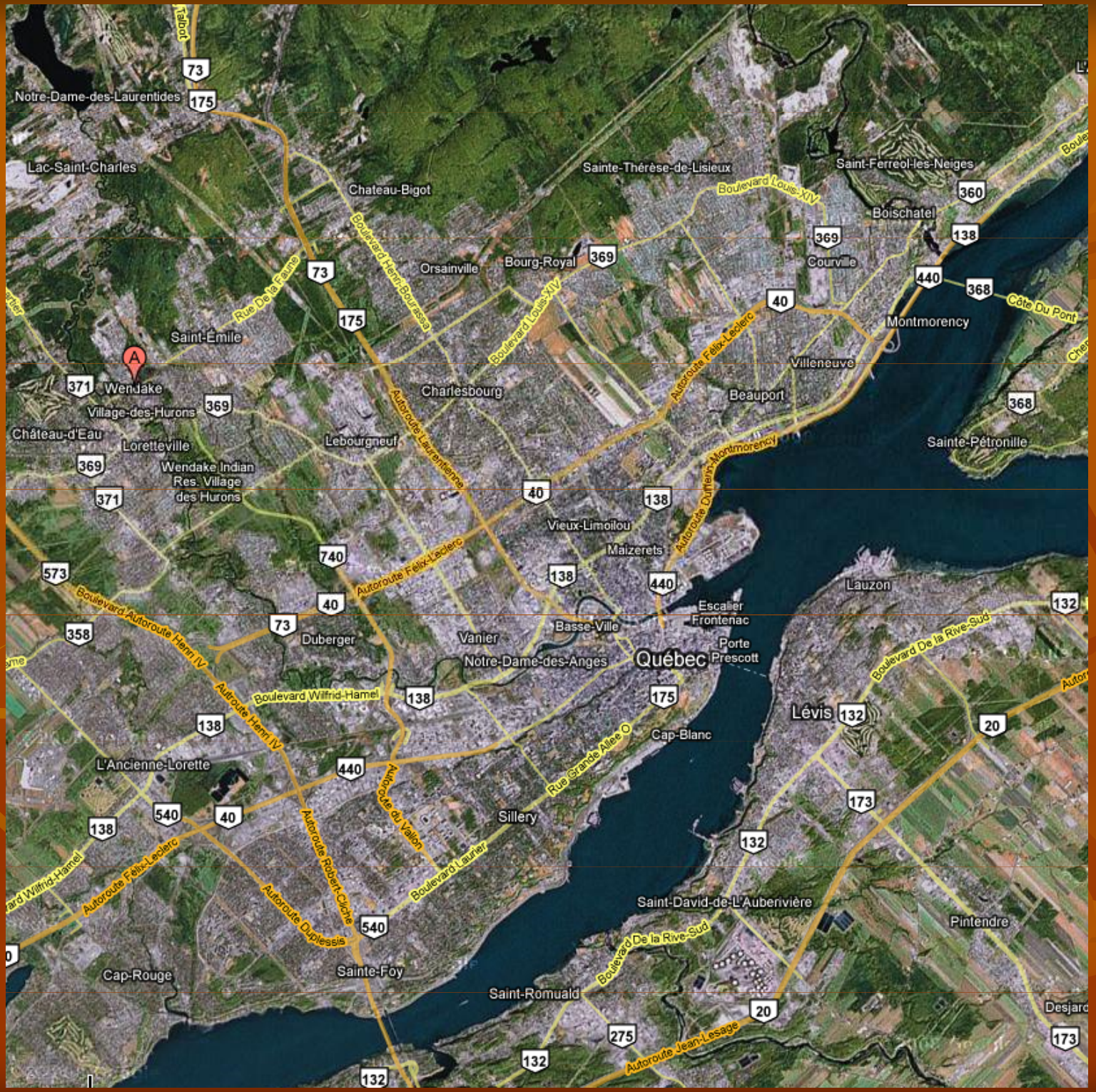

Notre-Dame-des-Laurentides
Lac-Saint-Charles
Chateau-Bigot
Sainte-Thérèse-de-Lisieux
Saint-Ferreol-les-Neiges
Boulevard Louis-XIV
Boischatel
Courville
Orsainville
Bourg-Royal
Boulevard Henri-Bourassa
Rue De la Faune
Saint-Émile
Wendake
Village-des-Hurons
Château-d'Eau
Loretteville
Wendake Indian Res. Village des Hurons
Charlesbourg
Lebourgneuf
Autoroute Laurentienne
Autoroute Félix-Leclerc
Montmorency
Côte Du Pont
Villeneuve
Beauport
Sainte-Pétronille
Autoroute Dufferin-Montmorency
Vieux-Limoilou
Maizerets
Lauzon
Escalier Frontenac
Basse-Ville
Porte Prescott
Québec
Vanier
Notre-Dame-des-Anges
Duberger
Boulevard Autoroute Henri IV
Boulevard Wilfrid-Hamel
Autroute Henri IV
Lévis
Cap-Blanc
Rue Grande Allee O
L'Ancienne-Lorette
Sillery
Autoroute du Vallon
Boulevard Laurier
Autoroute Robert-Cliche
Autoroute Félix-Leclerc
Autoroute Duplessis
Saint-David-de-L'Auberivière
Pintendre
Boulevard De la Rive-Sud
Cap-Rouge
Sainte-Foy
Saint-Romuald
Autoroute Jean-Lesage
Desjard

- Jméno Huron pochází od francouzských kolonizátorů, fr. „hure“ = hlava divočáka, poprvé je použil historik, reformát Gabriel Sagard v r. 1623 (*Velká cesta do země Huronů, Dějiny Kanady a cest, jež zde řád menších bratří reformátů vykonal k obrácení nevěřících, Slovník huronského jazyka k potřebě těch, kdo mu nerozumějí a potřebují s divochy oné země jednat).*
- 5 kmenů (v okamžiku kontaktu s Evropany) - *Attignawantan*, *Attignaenongnehac*, les *Arendaronon*, *Tahontaenrat*, *Ataronchronons*

Wendat

- = obyvatelé ostrova (původní oblast Huronie Wendaké byla oddělena ze tří stran jezerem a ze čtvrté močály)
- kosmologická interpretace: svět jako ostrov, který nese na krunýři želva; Wendati jsou sami národ, který je prapředkem obydlení světa
- Jazyk wendat jako *lingua franca* indiánských národů

- G. Sagard: auoindiou – pán/náčelník (obchodní) cesty, arouanne = starší, stařešina
- Uoind- = wend.: hlas, jazyk, slovo, stáří, vznešenost, jednotnost, autorita,
- -io = pěkný, velkolepý (Ohio = krásná řeka, Ontario = krásné jezero)

Národy Dlouhých domů

- *Haudenosaunee* (Irokézové)
- 24 m x 5,5 m x 5,5 m (D x Š x V), běžná délka 60 – 80 m
- Vchody z obou stran
- Kůže (u vchodů, na spaní), kůra, větve, ohýbané trámy (obloukovitý vchod), ochranné kůly okolo
- Udržování ohně, větrací otvory
- 8 – 10 rodin v jednom domě (klan), až 80 lidí
- Symbolický a mytologický význam: Senekové – strážci západního „vchodu“, Mohawkové – východního, kmen Onondaga – strážci ohně

Kontakty s Francouzi

- Reformáti (rekollekti) (francouzská odnož františkánů, kteří přišli do Francie v r. 1570)
- Jezuité: druhá vlna misionářských kněží, postupně nahradili reformáty, zároveň nám zanechali velké množství poznatků o Huronech prostřednictvím tzv. misijních zpráv.
- Slovo Wendat je v těchto misijních zprávách zmíněno pouze jedenkrát.
- Vzájemné ovlivňování jazyků: Québec, Canada, Tadoussac, Saguenay, fauna a flóra: caribou, achigan (druh okouna), atoca (brusinka klikva), babiche (řemínek ze syrové kůže), labial (pivo), moswa (kapesník)

Mytologie

- Země = ostrov, na který sestoupila z nebeské říše Aataentsic, prababička všech Wendatů.
- Role „zvířecí rady“ – velká a malá želva, ropucha
- Dům obydlený starou ženou Shutai (babička)

Tsestah a Tawiskaron

- Tsestah = Muž ohně
- Tawiskaron = Muž křemene (pazourku)
- Tradičně ztělesňují konflikt Dobra a Zla, ale s jiným mytologickým a axiologickým kontextem
- Nevyhnutelný souboj Tsestaha a Tawiskarona
- Tawiskaron umírá, ale jeho duch se přestěhuje na Severozápad, kde vytvoří drsnou zemi, prérie a nepřekonatelné hory

Animismus a koncept Kruhu

- Animismus a kruhové náboženství: duše obývá všechny bytosti a věci, materiální i nemateriální
- V Novém světě až do příchodu Evropanů neexistuje například koncept vykořisťování nebo shromažďování moci jednotlivci na úkor většiny, i vlastnictví věcí je velmi „nestálé“
- Pro společenství Kruhu je život universální skutečností, nedělitelnou na třídy, pravidla nebo příkazy, každý projev života je zároveň projevem celku
- Nic neexistuje samo o sobě, Dobro je součástí Zla a naopak, tj. žádné z nich neexistuje absolutně
- Tajemství života – člověkem neproniknutelné, ale zároveň může vytušit jeho dokonalost.

Role zvířat a legendy

- Animismus - úcta ke zvířatům – člověk je nedílnou součástí říše zvířat
- Až na jazyk se naše chování často podobá chování zvířat
- Zároveň dokáží mít Wendaté mít úctu k diversitě ve zvířecí říši
- Zvířata patří mezi bohy-stvořitele (rada zvířecích bohů) – „demokratické“ principy

8 klanů

- Želva
- Vlk
- Medvěd
- Bobr
- Jelen/srnec
- Orel
- Dikobraz
- Had

Střet dvou civilizací

- Evropané vidí ve Wendatech barbary a nevěřící, jejich „svatou povinností“ je obrátit je na víru
  - „Křesťanství je v této zemi (Nové Francii) jen málo rozšířené, navzdory naší práci, snahám a píli reformátů, natolik vzdáleno deseti miliónům duší, které naši duchovní postupně pokřtili ve východní a západní Indii“ (Sagard)
- Indiáni = nevěřící (pohané) celého tehdejšího světa – mají údajně velmi nesprávnou představu Boha a zároveň povinností vůči němu

Gabriel Sagard

- „uznávají nejvyšší Bytost, která existovala před tímto Světem a která stvořila vše v něm obsažené. Avšak když se jich zeptám, jakou víru zasvěcují tomuto „stvořiteli a dobrodinci“, odpovídají Wendaté, že nic nepotřebuje a že navíc „je příliš daleko, aby s ním mohli mluvit a o něco jej v modlitbách žádat“

Jean de Brébeuf, 1636

- „Je tak zřejmé, že existuje božská síla, která stvořila Nebe a Zemi, že naši Huroni ji nemohou zcela neznat. A ačkoliv mají oči naděje značně zatemněny stínem dlouhé nevědomosti, svými neřestmi a hříchy, kousek této síly vidí. Ale hluboce se mýlí, protože v tomto poznání Boha jej ani neuctívají, ani jej nemilují, ani mu nevzdávají chválu, jak je třeba: nemají totiž ani chrámy, ani kněze, ani žádné obřady.“

Misijní zprávy

- Mají takovou víru ve sny, že to veškerou víru přesahuje, pokud by křesťané dokonali všechna boží vnuknutí s takovou důkladností, s jakou naši Divoši vykonávají své sny, stali by se zřejmě brzy velkými Svatými, neboť sen je jim pánem největším; pokud promluví náčelník a zároveň promluví sen, bude se moci náčelník ukřičet, ale oni poslechnou snu
- Nepřítel, který vůbec nebojuje, je nebezpečný, protože neztrácí své síly; čím je bitva krvavější, tím vznešenější je vítězství a tím slavnější je triumf

Legendy, mýty a literatura Huronů-Wendatů

- Orální tradice
- Střet indiánské kultury a „Gutenbergovy galaxie“
- „Od té doby, co jste popsali naši zemi, naše řeky, naši půdu a naše lesy, tu všichni umíráme, a to se nám před vaším příchodem nestávalo“
- „Psal si naše jména na papírek a možná nás tím očaroval“
- „písmena, která chrání před smrtí, alespoň před blízkou smrtí“
- Písmo bylo misionáři považováno jako velmi účinný nástroj obracení na víru

- Střet orální a psané literatury:
  - Mladý indiánský literát může být terčem posměchu (literaturu podstupuje, ale netvoří)
  - Zapsat legendu znamená ji zničit: neměnný a nehybný charakter legendy
  - Lineární charakter psaní – neodpovídá kruhovému vnímání světa Indiánů (například pohled minulost/budoucnost)
  - Problém formy záznamu (indiánský systém – piktogramy, kresby, wampum)

Současná literatura v Quebeku

- Pocit kontinuity mezi orální tradicí a psanou literaturou
- Psaní: funkce estetická, sociologická, politická (An Antane-Kapesh – *Jsem prokletá Divoška*)
- Aspekt sounáležitosti
- Zároveň společenská nutnost: „Piš, Piene“ (M. Noël, *Pien*)
- Povídky, poezie, divadlo, román, esej, písně

Problémy současné indiánské literatury v Quebeku

- Problém jazyka a překladů: psát anglicky, francouzsky, nebo v indiánském jazyce?
  - Vznikají dvoj- nebo trojjazyčné texty
  - Zároveň nepřeložitelnost pojmů, koncepční rozdíly
  - „Přísaháte, že budete mluvit pravdu, nic než pravdu“
  - John Mianscum: „Nemohu říct pravdu, mohu říct pouze to, co vím“.
- Proč psát a investovat energii?
- Dvojí perifernost indiánské quebecké literatury
- Sociologie literatury a literární instituce (kritika, publikace, lektorát)

- Eleonore Sioui (*1925, první básnířka, která v Quebeku vydala básnickou sbírku, *Andatha*)
- Georges Sioui (*1948, kritik, redaktor, překlady, historie a sociologie, *Neznámá civilizace, Za vlastní historii Indiánů*)
- Jean Sioui (*1948, próza, *Indiánský krok*)
- Sylvie-Anne Sioui-Trudel (*1956, divadlo, *Ha, Ha, Momi*)
- Christine Sioui-Wawanoloath (*1952, povídky, divadlo, *Žena a duch, Žena, muž a duchové*)
- Dorothée Banville-Cormier (*1942, básnířka, *Mokasínová stezka*)

Texty

- Christine Sioui Wawanoloath – *Legenda o ptácích, kteří už neuměli létat*
  - *„Zpočátku je zelení ptáci nechávali na pokoji. Dokonce nabízeli žlutým ptákům, že jim pomohou. Chtěli je také naučit létat, protože, pokud jim bylo známo, všichni ptáci si byli rovni a měli bydlet pospolu. Ale žlutí ptáci nechtěli létat. Chtěli pouze přinést na žlutý kontinent co nejvíce listů.“*
- Georges Sioui – *Rasismus je v Americe něco nového* (*Píšu proti rasismu: síla umění*)
  - *„Co je však potřeba poznamenat, že „rasismus“ zde před příchodem Evropanů neexistoval. Mohli jsme se při jejich příchodu obávat, že se naše vztahy zhorší kvůli důvodům, pro které si nerozumíme například s Lidmi z Dlouhého Domu, nyní přezdívanými Irokézové. Myslím tím kvůli touze po věcech, které vlastní jiný národ, nebo kvůli utrpěné urážce, kterou nelze smýt jinak než válkou, nebo kvůli jiné zradě. Ale nikdy by nás nebylo napadlo, že námi budou pohrdat a okrádat nás, protože nevěříme ve stejnou věc. […] kdepak, tyto věci jsme neznali, než přišli Lidé bledší nežli jsme my.*

Texty

- Jean Sioui – *Indiánský krok*
  - *Krok Indiána je lehký,*
    jeho stopy nelze vymazat
  - *V této době*
    nám dali
    umělá práva v rezervaci
    V naší době
    jsme vlastnili
    přirozená práva bez nutnosti
    si je rezervovat
  - *Jednoho dne mi řekl mudrc: Dříve, když jsem promluvil,*
    příroda sama zmlkla a naslouchala
    Naslouchám tomu muži, který chce promluvit,
    ale houkačka mi naznačí, že mám jet dál